

YAZAR HAKKINDA

İdris Şah, 1924'te Hindistan'ın Simla kentinde, aristokrat bir Afgan ailenin, Paghman'lı Saadat ailesinin bir ferdi olarak dünyaya geldi. Hayatının çoğunu Doğu'yu Batı'ya açıklamaya ve Doğu'nun geleneksel öğretilerinin Batı dünyasında geniş bir bilim dalı olarak erişilebilir hale gelmesine adadı.

Sufizm konusunda önde gelen otoritelerden biri olan İdris Şah, Batılılara temel tasavvuf kavramlarını, kültürel ve dini etmenleri öne çıkarmadan anlattı.

Sufilerin, yüzyıllar önce Batı'daki psikoloji çalışmalarının çoğunun öncülüğünü yaptığını ileri süren İdris Şah'ın; psikoloji, İslami düşünce, edebiyat, mizah ve problem çözme dahil çok farklı konularda yazdığı kitaplar yirmi dile çevrildi ve dünyada on beş milyondan fazla sattı.

İdris Şah, Kasım 1996'da Londra'da öldü.

**DESTEK
MEDYA
GRUBU**

**BEYAZ BAYKUŞ: 63
TASAVVUF: 1**

İDRİS ŞAH / SUFİ'NİN YOLU
Original adı: The Way of the Sufi / İdries Shah

Copyright © İdries Shah

Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü,
yayınevinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

İmtiyaz Sahibi: Destek Yayıncılık Prodüksiyon Dış Tic. A.Ş.

Genel Yayın Yönetmeni: Özlem Küskü

Yayın Koordinatörü: Kaan Cumalıoğlu

Üretim Koordinatörü: Semran Karaçayır

Çevirmen: Nurullah Yakut

Editör: Devrim Yalkut

Kapak Tasarım: Sedat Gösterikli

Sayfa Düzeni: Melike Doğan

Sosyal Medya-Grafik: Tuğçe Budak-Mesud Topal-Meltem Kökboşun

Beyaz Baykuş: Temmuz 2022
Yayıncı Sertifika No. 13226

ISBN: 978-625-441-691-0

© Beyaz Baykuş

Abdi İpekçi Caddesi No. 31/5 Nişantaşı/İstanbul

Tel. (0) 212 252 22 42 - Faks: (0) 212 252 22 43

www.beyazbaykus.com

[facebook.com/ beyazbaykusyayinlari](https://facebook.com/beyazbaykusyayinlari)

twitter.com/beyazbaykusy

instagram.com/beyazbaykusyayinlari

Deniz Ofset – Çetin Koçak

Sertifika No. 48625

Maltepe Mahallesi

Hastane Yolu Sokak No. 1/6

Zeytinburnu / İstanbul

Beyaz Baykuş Yayınları, Destek Yayınları'nın tescilli markasıdır.

SUFİ'NİN YOLU

Talihinden Sakınmayanların Hikâyesi

“Aydınlanmak
isteyen herkese
müthiş bir hediye.”
– **The Times**

İDRİS ŞAH

Çevirmen: **Nurullah Yakut**

“Sufi olmak sabit fikirlerden ve peşin hükümlerden kendini ayırmak; talihinden sakınmamaktır.”

– Ebu Said bin Ebi Hayr

*“Dış görünüşüme bakmayın
Elimde olanı alın.”*

– Mevlana

İÇİNDEKİLER

YAZAR HAKKINDA.....	1
SUNUŞ	9
Birinci Bölüm	
BATI'DA TASAVVUF ÜZERİNE ÇALIŞMALAR.....	11
Batı'da Tasavvuf Üzerine Çalışmalar	13
İkinci Bölüm	
KLASİK YAZARLAR	51
1. Gazali	53
2. Ömer Hayyam	62
3. Feridüddin-i Attar (Attar-ı Nişaburi)	66
4. İbni Arabi	82
5. Sadi-i Şirazi	89
6. Hakim Cami	103
7. Hakim Senai	109
8. Mevlana Celaleddin Rumi	112
Üçüncü Bölüm	
DÖRT BÜYÜK TARİKAT	123
Dört Büyük Tarikat	125
1. Çiştîler	129
2. Kadiriler	141

3. Suhreverdiler	151
4. Nakşibendiler	158
Dördüncü Bölüm	
PİRLER ARASINDA	179
Hızır'la Buluşma	181
Beşinci Bölüm	
ÖĞRETİCİ HİKÂYESLER.....	221
Öğretici Hikâyeler.....	223
Altıncı Bölüm	
TEFEKKÜR TEMALARI	245
Tefekkür Temaları	247
Bazı Tefekkür Konuları	259
Yedinci Bölüm	
GRUP OKUMALARI.....	267
Grup Okumaları	269
Sekizinci Bölüm	
RİSALELER VE DERSLER.....	291
Risaleler ve Dersler	293
Dokuzuncu Bölüm	
TASAVVUF ÜZERİNE SORU VE CEVAPLAR.....	321
1. Tasavvuf ve İslam	323
2. Derin Anlayış.....	326

SUNUŞ

“Sufi, gerektiğinde başkalarının yaptığını yapandır. Gerektiğinde ise başkalarının yapamadığını da yapandır.”

– Nuri Mevcudi

Sufilik ile ilgili kafalarının karıştığını söyleyen öyle çok insan vardır ki bu, kafalarının karışmasını kendilerinin istediği izlenimini uyandırıyor. Başkaları ise, daha bariz sebeplerden dolayı, “Tasavvuf”u sadece bir aşk ve meditasyon kültü boyutuna indiriyorlar.

Fakat Sufi etkinliklerinin çeşitliliğine nispeten tarafsız bir ilgi ile bakan kişi ortak vasıfları apaçık görecektir.

Sufi şahsiyetleri, ekolleri, yazarları, öğretileri, mizahı, mistisizmi ve biçimlendirmelerinin hepsi belli insan fikirlerinin sosyal ve psikolojik uygunluğuyla ilişkilidir.

“Zaman”dan ve “mekân”dan bağımsız bir insan olarak Sufi, deneyimlerini içinde yaşadığı kültürde, ülkede ve iklimde eyleme döker.

Yalnızca uzak kültürlerdeki Sufi eylemlerinin incelenmesi ancak skolastisizmin dar sahasında çalışanlar için bir değer arz eder. Sufi eylemlerini sadece dini, edebi veya felsefi fenomenler olarak düşünmek Sufi yolunun ancak bozuk bir yorumu olabi-

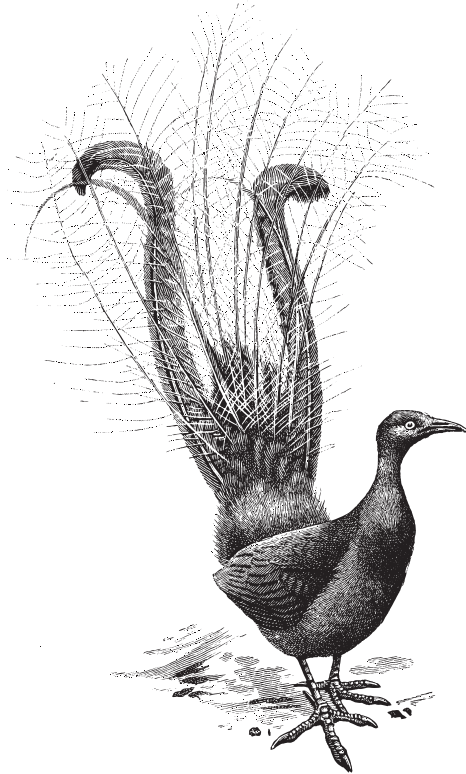
lir. Bir teori ve sistem çıkarmaya çalışmak ve bunu tecrit ederek incelemeye kalkışmak da bir o kadar faydasızdır.

Bu kitap Sufi fikirlerini, eylemlerini ve rivayetlerini mercek altına yatırır gibi veya müzelik parçalarmış gibi değil, çağdaş dünya diye tabir ettiğimiz mevcut toplum ile olan ilişkileri içerisinde sunmak üzere tasarlanmıştır.

İdris Şah
Londra, 1968

Birinci Bölüm

**BATI'DA TASAVVUF
ÜZERİNE ÇALIŞMALAR**

Batı'da Tasavvuf Üzerine Çalışmalar

Tasavvuf Hakkındaki Teoriler

Tasavvuf'tan henüz haberdar olmuş, Sufilik hakkında hiçbir fikri bulunmayan bir öğrenci varsayalım. Kaynak materyal olarak üç olası tercihi vardır. Bunlardan ilki, bu konuyu özel alanları haline getirmiş kişiler tarafından yazılmış referans kitaplar ve eserler olacaktır. İkincisi, Tasavvuf'u öğrettiği ya da uyguladığı iddiasında olan veya Tasavvuf terminolojisini kullanan organizasyonlar olabilir. Üçüncüsü ise –Ortadoğu ülkelerinde olması şart değil– Sufi olarak bilinen insanlar veya insan grupları olabilir. Dahası bu öğrenci henüz Tasavvuf'un “İslam mistisizmi” veya “dervişler kültü” olarak adlandırılması gerektiği fikriyle tanışmamış olabilir.

Bu kişi ne öğrenir ve hangi problemlerle karşı karşıyadır?

İlk keşfedeceği şeylerden birisi Tasavvuf'un Batı'daki ismi olan “Sufizm”in 1821'de Almanlar tarafından icat edilmiş yeni bir sözcük olduğudur.¹

Batı dillerini bilmeyen bir Sufi'nin bu sözcüğü tanınması pek olası değildir: Öğrencimizin Sufizm yerine, 1166'da ölmüş kurucusunun ismiyle anılan “Kadiriler” gibi terimlerle uğraşması gerekecektir. Ya da “Ehl-i Hak”tan, “Pirler”den veya “Sabikûn”dan bahsedildiğini görecektir. Bir başka ihtimal de

1 Thöluck F. A. G., *Ssufismus sive Theosophia Persarum pantheistica* (Berlin 1821) (Latince)

“Sufi olmaya çabalayan” anlamına gelen Arapça *Mutasavvıf* sözcüğüdür. “Bennayin”, “Melâmetiyye” ismiyle anılan yapılar vardır – ki bu yapılar oluşumları ve bazen sembolizmleriyle bile Hür Masonlar gibi Batı kültlerine benzerlik gösterir.²

Bu isimler çağdaş Batılı kulaklara tuhaf, bazen de uyumsuz gelebilir. Tek başına bu durum bile gözden kaçan fakat gerçek bir psikolojik meseledir.

Tasavvuf için standart bir adlandırma olmadığından, araştırmacı *Sufi* sözcüğünün kendisine yönelebilir ve şunu görür ki sözcük yaklaşık bin yıl önce³ hem Yakındoğu’da hem de Batı Avrupa’da⁴ birdenbire kullanılır hale gelmiştir; ve bugün de bu sözcük genel olarak insanların basmakalıp bir şekilde “dini” olarak adlandırdığı şey ile sınırlı kalmayıp, belli fikir ve uygulamaların en iyi ürününden bahsederken kullanılmaktadır. Öğrencimiz bu sözcüğün birçok tanımını bulacaktır ancak şimdi ise sorun tersi bir hal almıştır: Önceki sorun, karşısına çıkan tek şeyin pek eski sayılamayacak salt bir adlandırma olması iken şimdi karşısına birçok *Sufi* tarifi çıkar, hatta bunların hiç-biri doğru tanım olmayabilir.

Bazı yazarlara göre –ki bunlar çoğunluktadır– *Sufi* sözcüğünün kökeni ilk Müslüman mistiklerin giydikleri cüppelerin yapıldığı malzemeye atfen, sözcük anlamı “yün” olan Arapça *sûf*

2 Mason ritüelleri, sözcükleri ve terimlerinin şifreleri genellikle Sufi sistemlerini kullanarak çözülebilir. Örnekler ve referanslar için bkz. *The Sufis* (New York 1964; Londra 1969) adlı eserimde sf. xix, 50, 178, 179, 182, 183, 184, 186, 188. Geleneğe göre (bkz. J.P. Brown, *The Darvishes* [Londra 1927], sf. 229), Sufi Masonlar, üyeleri Kudüs’ün yok olması sırasında oradan kaçan Büyük Tiberya Locası’ndan icazet almışlardır. Zünnun-u Mısri (öl. 860) aracılığıyla Yakındoğu’da oldukça tanınmışlardır.

3 On beşinci yüzyıl şairi ve mutasavvıfı Cami’ye göre (*Nehfet –el-Üns* adlı eserinde).

4 Ör. İbn Mesarra Kurtubi (Cordoba-İspanya) (883-931). Avrupa’da Tasavvuf etkisi için ör. Garcin de Tassy, *Mantık-üt Tayr* (“Kuşların Konuşması”) Önsöz (Paris, 1864).

kelimesine götürülebilir.⁵ Bu cüppelerin de Mısır ve Suriye çölleri ile Yakındoğu ve Ortadoğu'da sayıları çok olan Hristiyan münzavilerin kıyafetlerini takliden, yünden yapıldığı iddia edilir.

Fakat makul de gözüксе bu tanım Tasavvuf ile ilgili olarak, bırakın fikirleri, isim ile ilgili sorunumuzu dahi çözemez. Ne var ki önemli sözlükbilimciler “Yün, hayvanların kıyafetidir”⁶ vurgusunda bulunurlar ve Sufi'nin hedefinin insan zihninin mükemmelleştirilmesi veya tamamlanması yönünde olduğu, bir koyun sürüsüne benzemek olmadığı ve sembolizmin gayet bilincinde olan Sufilerin asla böyle bir ismi kabullenmeyecekleri üzerinde dururlar.

Geleneksel olarak *Ashab-ı Suffe*, Hz. Muhammed (miladi 571-632) döneminin Sufileri olarak kabul edilir. İlk Sufilerin, 623 yılında kendilerini ezoterik bir topluluk olarak şekillendirdikleri ve *Sufi* isminin de *Ashab-ı Suffe*'den türemiş olduğu söylenir.⁷ Bazı gramerciler “yün” kökeninin etimolojik olarak daha olası –ve *safve* (hürmet) ve *saff* kökeninden daha muhtemel–olduğuna işaret etmiş olsalar da diğer bazıları, lakapların imla kurallarına uymalarının şart olmamasından yola çıkarak bu tür görüşlere karşı çıkmışlardır.

Az sonra göreceğimiz gibi isim, fikirlere bir giriş teşkil etmesi bakımından önemlidir. Bu arada bu ismin çağrışımlarına bir bakalım. Sufiler özel şartlar altında ve belli çabalarla gerçekleştirilen belirli bir tür zihni veya diğer eylemin, zihnin daha yüksek işleyişi diye tabir edilen şeyi ortaya çıkararak, gerekli donanımı sıradan

5 *Suf*= yün. Doğu'da ve Batı'da zahirciler genellikle bu etimolojiyi benimsemişlerdir, bu sebeple referans kitaplarda da sözcüğün kökeni olarak bu verilir.

6 “Yün, hayvanların kıyafetidir”, “Es-Suf libas el-İnam”: Hucviri'nin *The Revelation of the Veiled*'inden (Keşfü'l Mahcub) Arapça alıntı. Bkz. Serdar İkbal Ali Shah, *Islamic Sufism* (Londra 1933), sf. 17.

7 Bu ve diğer türetmeler, Sufilerin kendileri tarafından kullanılmış ve “tezgâh”ın asıl kelime olmadığını, sahabenin kendi sözlerine kendileri için bulabilecekleri en yakın karşılığı olduğunu açıklamıştır.